

COLUMN PETRA STIENEN

Waar kom je vandaan?

In 1989 bezocht ik voor het eerst de VS. Ik ging logeren bij de Italiaanse familie waar mijn zus Ankie als au pair werkte. Tenminste, ik dacht dat ik bij Italianen ging logeren, maar toen ik eenmaal gastvrij ontvangen was, kwam ik erachter dat de overgrootouders van het echtpaar uit Italië naar de VS waren geëmigreerd. „We zijn Italiaans-Amerikaans”, vertelden ze trots. Jaren later kwam ik regelmatig voor mijn werk bij Buitenlandse Zaken in de VS en merkte ik dat veel Amerikanen het fijn vonden om hun dubbele achtergrond te benoemen via het verbindingsstreepje. Afro-American, Arab-American of Mexican-American. Natuurlijk ontdekte ik ook dat de mythe van de melting-pot lang niet overal opging, dat er veel racisme bestaat en dat de WASP, the White Anglo-Saxon Protestant, de beste combinatie was om hoog op de maatschappelijke ladder terecht te komen. Onlangs moest ik weer denken aan het Amerikaanse voorbeeld van omgaan met gecombineerde achtergronden toen ik in Amsterdam een lezing bijwoonde over ‘Hyphenated Identities’ met de Britse auteur

Zia Haider Rahman. Hij is geboren in Bangladesh, opgegroeid in Londen en heeft een Brits paspoort. Toch krijgt hij elke dag de vraag: ‘Waar kom je vandaan?’ En die vraag is voor hem geen onschuldige vraag. „Als ik antwoord, het VK, krijg ik altijd de vervolgvraag, maar waar kom je dan echt vandaan? En dat is precies de uitdaging voor witte Britten: hoe noem je niet-witte Britse burgers?”

Veel Amerikanen vinden het fijn om hun dubbele achtergrond te benoemen.

De vraag ‘waar kom je vandaan?’ lijkt geboren vanuit nieuwsgierigheid. Ooit liep ik met enkele Nederlands-Irakese vrienden die al jaren in Nederland woonden een ijswinkel binnen in het centrum van Den Haag. Al druk Arabisch pratend nodigde ik hen uit voor een ijsje. Toen ik de bestelling doorgaf, keek de eigenaar me stomverbaasd aan. „Tjee, wat spreek jij goed Nederlands, zeg.” Ik begon te lachen en

zei: „Ik ben Nederlands.” De eigenaar kon het niet geloven, hij had me toch Arabisch horen spreken. „Maar waar kom je dan echt vandaan?” Ik zei: „Nou, oorspronkelijk uit Limburg.” De eigenaar bleef verbaasd. „O, ook dat kun je helemaal niet horen.” Ik nam de ijsjes aan en vertelde het verhaal vrolijk aan mijn vrienden. Zij konden er maar half om lachen. „Weet je hoe vaak wij die vragen krijgen? Waar kom je vandaan, wat spreek je goed Nederlands? Altijd, overal waar we komen, talloze keren per dag.” In echte migratielanden zoals de VS en Canada is de vraag ‘waar kom je vandaan’ meestal een normale vraag vanuit belangstelling naar de wortels van de ander. Want veel Amerikanen en Canadezen delen de ervaring van migratie, aankomen en integreren in een nieuw land. Maar ik begrijp van veel van mijn Nederlandse vrienden met een Turkse, Marokkaanse of Somalische achtergrond dat deze vraag voor hen toch anders voelt. Omdat er heel vaak een vervolgvraag komt in de trant van: ‘Hoe lang ben je al hier, en wanneer ga je terug?’ Daardoor krijgen zij steeds meer het gevoel nooit hele-

maal als Nederlander geaccepteerd te worden. Omdat ze bij de eerste indruk, qua uiterlijk, vanwege huidskleur, kleding of door een accent niet passen bij het prototype Nederlander. Máxima heeft het geweten inder tijd, toen ze zei: „Dé Nederlander bestaat niet.” Ik vond toen al dat ze gelijk had. En de felle reacties waren voor mij een bewijs dat er een diep verlangen bestaat in Neder-

Máxima heeft het geweten toen ze zei: dé Nederlander bestaat niet.

land om juist wel een prototype Nederlander te koesteren. Bijna alsof ons dat houvast geeft in heel turbulente tijden. Maar de wereld woont allang in onze wijken. Nederland is geen eiland. Ik denk dat een deel van de NEE-stemmers dat deed vanuit een groot ongemak met alles wat van buiten komt. Of het nu om vluchtelingen, migranten of Oekraïense studenten gaat. Uit angst

dat zij de toekomst van ons land bedreigen. Ik vrees steeds meer dat zo twee groepen tegenover elkaar komen te staan, die allebei angstig naar de andere groep kijken. Vol onzekerheid over hun toekomst en die van hun kinderen. Toch geloof ik dat verscheidenheid ons land juist sterker maakt. De paradox lijkt te zijn dat we veel angst kunnen wegnemen door open te blijven staan voor elkaar. Juist door te kijken waar er medemenselijkheid en lotsverbondenheid is. Want dan zouden we er wel eens achter kunnen komen dat we ondanks onze diverse achtergronden meer op elkaar lijken dan we misschien vermoeden. En graag samen aan die toekomst van Nederland willen bouwen. In 2016 zou de vraag dan ook niet langer moeten zijn: ‘Waar kom je vandaan?’ maar: ‘Waar wil je heen?’

Petra Stienen is publiciste en arabiste.

